

ANALIZA UBÓSTWA ENERGETYCZNEGO

DLA GMINY RASZYN

RASZYN 2024

Wykonawca:

Zakład Analiz Środowiskowych Eko-precyzja

43-450 Ustroń ul. Sikorskiego 10

tel. +48 512 110 314; fax (33) 487 63 98

biuro@eko-precyzja.eu

eko-precyzja

Spis treści:

1. Wyjaśnienie pojęcia ubóstwa energetycznego	3
2. Przyczyny problemu ubóstwa energetycznego	4
3. Grupa osób ubogich energetycznie	7
4. Położenie i podstawowe parametry gminy	7
5. Ocena problemu ubóstwa energetycznego na terenie Gminy Raszyn.....	8
5.1. Cechy społeczno-demograficzne.....	9
Usługi opiekuńcze.....	12
Opieka wychowawcza	13
Posiłek w szkole i w domu	13
Zadłużenia	13
5.2. Charakterystyka budynków, wpływająca na efektywność energetyczną	14
6. Raport z realizacji prac terenowych.....	19
Liczba gospodarstw domowych ubogich energetycznie (%) w porównaniu do ogółu	19
Ogrzewanie w gospodarstwach domowych zagrożonych ubóstwem energetycznym.....	20
Udział wydatków energetycznych w wydatkach ogółem gospodarstw domowych	20
7. Rola gminy w zapobieganiu powstawania problemu ubóstwa energetycznego	20
8. Rola Państwa Polskiego w zapobieganiu powstawania problemu ubóstwa energetycznego.....	24
9. Identyfikacja potrzeb inwestycyjnych w zakresie wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji w budynkach, które zamieszkują gospodarstwa zagrożone ubóstwem energetycznym.....	26
10. Podsumowanie	28

Spis tabel:

Tabela 1. Liczba instytucji, do których wnioskowano o udostępnienie danych.....	9
Tabela 2. Świadczenia wsparcia materialnego udzielone przez GOPS w 2023 r.....	10
Tabela 3. Świadczenia wsparcia materialnego udzielone przez GOPS w 2023 r.....	11
Tabela 4. Wyniki inwentaryzacji źródeł ciepła na terenie Gminy Raszyn.	15
Tabela 5. Podział urządzeń grzewczych na paliwo stałe występujących na terenie Gminy Raszyn na klasy urządzenia.....	16
Tabela 6. Liczba budynków mieszkalnych wg roku budowy.	18
Tabela 7. Wskaźniki umożliwiające oszacowanie kosztów inwestycji.	26
Tabela 8. Oszacowanie kosztów inwestycji niskoemisyjnych.....	27

Spis rysunków:

Rysunek 1. Skala ubóstwa energetycznego w Polsce ze względu na jego przyczynę.	6
Rysunek 2. Świadczenia wsparcia materialnego udzielone przez GOPS w 2023 r.....	10
Rysunek 3. Podział urządzeń grzewczych na paliwo stałe występujących na terenie Gminy Raszyn na nisko- i wysokosprawne.....	16
Rysunek 4. Liczba obiektów mieszkalnych wg roku budowy.....	19

1. Wyjaśnienie pojęcia ubóstwa energetycznego

Problem ubóstwa energetycznego pierwszy raz dostrzeżono i zdefiniowano w Wielkiej Brytanii. Wypracowano tam definicję zjawiska, która brzmi: w sytuacji ubóstwa energetycznego znajduje się gospodarstwo domowe, które na utrzymanie dostatecznego poziomu ogrzewania musi przeznaczyć więcej niż 10% swojego dochodu. W wielu krajach właśnie ta definicja została przyjęta jako wyjściowa.

Definicja ubóstwa energetycznego została również scharakteryzowana przez dwóch polskich autorów, D. Owczarek i A. Miazga, którzy opisują ubóstwo energetyczne jako zjawisko polegające na doświadczeniu trudności w zaspokojeniu podstawowych potrzeb energetycznych w miejscu zamieszkania za rozsądną cenę, na które składa się utrzymanie adekwatnego standardu ciepła i zaopatrzenie w pozostałe rodzaje energii służące zaspokojeniu w adekwatny sposób podstawowych potrzeb funkcjonowania biologicznego i społecznego członków gospodarstwa domowego¹.

Zgodnie z ustawą Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (tekst jednolity Dz. U. 2024 poz. 266), ubóstwo energetyczne oznacza sytuację, w której gospodarstwo domowe prowadzone przez jedną osobę lub przez kilka osób wspólnie w samodzielny lokal mieszkalny lub w budynku mieszkalnym jednorodzinnym, w którym nie jest wykonywana działalność gospodarcza, nie może zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła, chłodu i energii elektrycznej do zasilania urządzeń i do oświetlenia, w przypadku gdy gospodarstwo domowe łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) Osiąga niskie dochody,
- 2) Ponosi wysokie wydatki na cele energetyczne,
- 3) Zamieszkuje w lokalu lub budynku o niskiej efektywności energetycznej.

Określając zjawisko ubóstwa energetycznego, EU Energy Poverty Observatory² (2021) wskazuje, że: „odpowiednie ogrzewanie i chłodzenie, oświetlenie, energia do zasilania urządzeń to podstawowe usługi konieczne do zagwarantowania godnego poziomu życia i zdrowia obywateli. Ponadto dostęp do tych usług energetycznych umożliwia obywatelom Europy realizację swojego potencjału i zwiększa inkluzywność społeczną. Gospodarstwa domowe dotknięte ubóstwem energetycznym doświadczają niewystarczającego poziomu podstawowych usług energetycznych ze względu na połączenie wysokich wydatków na energię, niskich dochodów gospodarstw domowych, nieefektywnych budynków i urządzeń

¹ D. Owczarek, A. Miazga „Ubóstwo energetyczne w Polsce – definicja i charakterystyka społeczne grupy”, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2015

² www.energypoverty.eu

oraz szczególnych potrzeb energetycznych gospodarstw domowych”. Zatem zgodnie z sugestią Komisji Europejskiej ubóstwo energetyczne powstaje wtedy, gdy niskim dochodom gospodarstwa domowego towarzyszą wysokie koszty energii oraz niska efektywność energetyczna mieszkań. Podstawowy problem związany z pomiarem ubóstwa energetycznego polega na tym, że równocześnie trzeba badać bardzo różne kategorie, w tym dochody, potrzeby energetyczne generowane przez wielkość i skład gospodarstwa domowego oraz klasę energetyczną mieszkań.

W związku z brakiem szczegółowych analiz dotyczących problemu ubóstwa energetycznego oraz brakiem wytycznych do ich wykonywania, przygotowano Metodykę Analizy Ubóstwa Energetycznego dla Gmin, która stanowi źródło wiedzy dla samorządów i ułatwia identyfikację osób narażonych na to zjawisko.

Na potrzeby opracowania niniejszej diagnozy przyjęto definicję zaproponowaną w Metodyce analizy ubóstwa energetycznego dla gmin:

Ubóstwo energetyczne występuje wtedy, gdy gospodarstwo domowe nie jest w stanie zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła, chłodu, oświetlenia i energii do zasilania urządzeń, w wyniku połączenia niskich dochodów, wysokich wydatków energetycznych i niskiej efektywności energetycznej w domu.

Kryteria ubóstwa energetycznego kwalifikujące do programów redukcji ubóstwa energetycznego określa się każdorazowo w programach wprowadzających instrumenty redukcji ubóstwa energetycznego³.

2. Przyczyny problemu ubóstwa energetycznego

Zapewnienie ciepła i energii elektrycznej w miejscu zamieszkania stanowi jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Sposoby realizacji tej potrzeby determinowane są przez szereg czynników związanych z jakością zajmowanego budynku, wielkością lokalu, wykorzystywanym źródłem ogrzewania, efektywnością urządzeń AGD, składem gospodarstwa domowego i jego dochodami oraz poziomem wiedzy o zachowaniach energooszczędnych. Z ubóstwem energetycznym mamy do czynienia, gdy gospodarstwo domowe „doświadcza trudności w zaspokojeniu podstawowych potrzeb energetycznych w miejscu zamieszkania za rozsądną cenę”⁴. Zjawisko to przejawia się m.in. odczuwanym brakiem komfortu cieplnego, zaległościami w opłatach za rachunki lub wysokimi wydatkami na

³ Ustawa Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (tekst jednolity Dz. U. 2024 poz. 266)

⁴ D. Owczarek, A. Miazga „Ubóstwo energetyczne w Polsce – definicja i charakterystyka społeczna grupy”, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2015

energię, w szczególności, gdy obciążają one budżet w stopniu uniemożliwiającym zaspokojenie innych, podstawowych potrzeb.

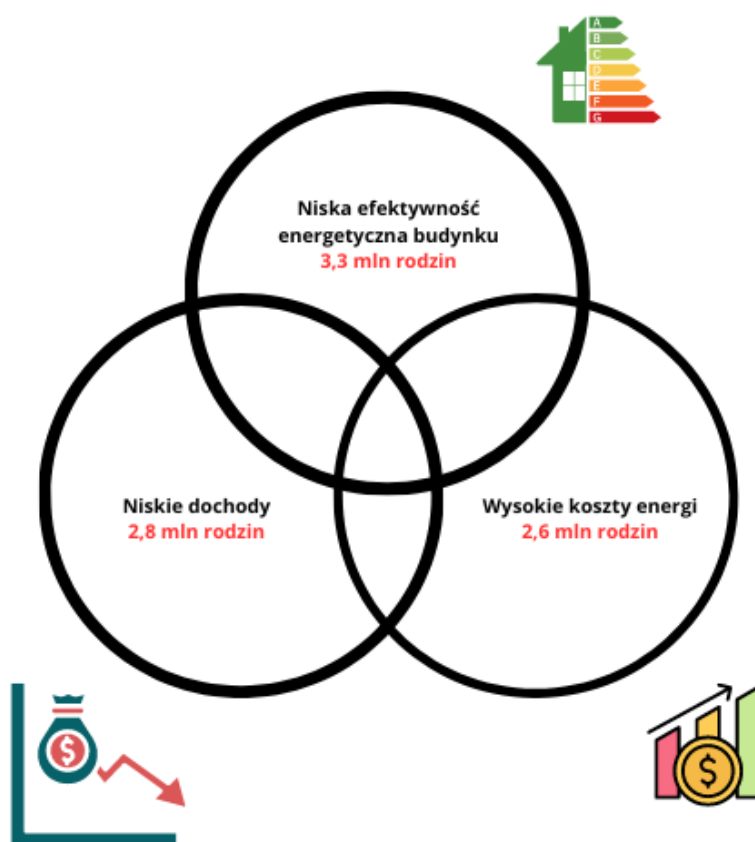
Zatem najistotniejszymi powodami ubóstwa energetycznego w gospodarstwie domowym są:

1) Niska efektywność energetyczna budynku (przyczyny techniczne) – występują, kiedy miejsce zamieszkania charakteryzuje się niskim poziomem efektywności energetycznej, co sprawia, że utrzymanie optymalnego standardu ciepła wymaga większych wysiłków. Inną przyczyną jest wadliwe działanie instalacji grzewczych, nieadekwatne do ogrzania danego mieszkania. Większe zużycie energii na ogrzanie pociąga za sobą większe wydatki i tym samym uszczuplenie rozporządzalnych zasobów gospodarstwa domowego, które mogą być przeznaczone na inne cele (często również o charakterze wydatków podstawowych). Niska efektywność energetyczna budynków i instalacji może również skutkować niewystarczającym dogrzaniem mieszkania, przez co optymalny standard ciepła nie może być utrzymany. Również nieefektywne energetycznie urządzenia gospodarstwa domowego np.: żarówki, sprzęt RTV i AGD mogą prowadzić do wyraźnego zwiększenia wydatków z budżetu domowego i tym samym zmniejszenia jego dochodu rozporządzalnego po uiszczeniu opłat energetycznych.

2) Niskie dochody (przyczyny ekonomiczne) – występują w przypadku deprywacji zasobów ekonomicznych, która w konsekwencji może prowadzić do zaległości w opłatach za energię i odcięcie od źródeł energii lub oszczędzania na ogrzewaniu, aby zmniejszyć koszty rachunków za energię. Do tej grupy przyczyn należy zaliczyć również niewłaściwe zarządzanie budżetem domowym, które wpływa na trudności z pokryciem wydatków mieszkaniowych. Można wyobrazić sobie sytuację, w której gospodarstwo domowe funkcjonuje w budynku o optymalnej efektywności energetycznej oraz posiadającym sprawne urządzenia grzewcze i elektryczne, jednak z racji na deprywację materialną nie jest w stanie utrzymać optymalnego standardu ciepła oraz pokryć pozostałych niezbędnych wydatków energetycznych. Ta grupa przyczyn najbardziej zbliża w swojej charakterystyce ubóstwo energetyczne do ubóstwa ekonomicznego.

3) Wysokie wydatki na energię (przyczyny związane z postawami wobec efektywnego wykorzystania energii) – występują, gdy niewłaściwe używanie urządzeń prowadzi do znacznych strat energetycznych i w konsekwencji do zwiększenia wydatków energetycznych ponad poziom, na który może pozwolić sobie gospodarstwo domowe. Grupa tych przyczyn ma wymiar poznawczy, behawioralny i emocjonalny. Przykładem takich działań jest wietrzenie mieszkania przy odkręconych kaloryferach, pozostawianie urządzeń pobierających energię elektryczną bez potrzeby. W tym obszarze głównym moderatorem zachowań jest wiedza o efektywnym wykorzystaniu urządzeń grzewczych i elektrycznych czy

też wiedza o inwestycjach w urządzenia o wyższej efektywności energetycznej (żarówki energooszczędne, termoizolacja budynków itd.).

Rysunek 1. Skala ubóstwa energetycznego w Polsce ze względu na jego przyczynę.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania Budżetów Gospodarstw Domowych (GUS, 2021).

Obecnie obciążenie budżetów domowych kosztami energii wzrasta w wyniku wojny w Ukrainie, niestabilności cen na rynkach energii i embargo na dostawy węgla z Rosji, który w większości był zużywany przez gospodarstwa domowe i małe ciepłownie.

Różnice w obciążeniu budżetów domowych kosztami energii wskazują, że wzrost cen będzie silniej obciążał mniej zamożne rodziny. Co więcej, sytuacja materialna tych gospodarstw utrudni podjęcie inwestycji w termomodernizację i wymianę źródeł ciepła.

3. Grupa osób ubogich energetycznie

Złożoność zjawiska ubóstwa energetycznego sprawia, że problem dotyczy nie tylko osób w trudnej sytuacji materialnej, choć emeryci, renciści i osoby z niskimi dochodami stanowią blisko połowę osób dotkniętych ubóstwem energetycznym w Polsce. Gwałtownie rosnące ceny paliw i energii, użytkowanie energochłonnych urządzeń, duże straty ciepła w budynku lub zły stan zdrowia to przykładowe czynniki, które sprawiają, że problem może dotyczyć także rodzin, które nie są ubogie w zakresie dochodowym. Z całą pewnością wydatki na energię silnie obciążają budżety domowe mniej zamożnych gospodarstw domowych. Najuboższe rodziny w 2020 roku, a więc jeszcze przed gwałtownymi zmianami cen, wydawały miesięcznie na energię średnio około 350 zł, co stanowiło ponad 1/3 ich dochodów. Dla porównania, wśród najzamożniejszych gospodarstw domowych, wydatki na energię i paliwa wynosiły około 650 zł, ale stanowiły mniej niż 5% ich dochodów⁵.

Opierając się na danych ogólnokrajowych można stwierdzić, że zjawiskiem ubóstwa energetycznego najbardziej zagrożone są:

- Osoby starsze i samotne oraz rodziny wielodzietne mieszkające w dużych domach,
- Lokatorzy starych, komunalnych kamienic,
- Ubodzy mieszkańcy wolnostojących domów.

4. Położenie i podstawowe parametry gminy

Gmina Raszyn jest gminą wiejską położoną w środkowej części województwa mazowieckiego, w powiecie przuskim. Gmina Raszyn od północnego-wschodu graniczy z miastem stołecznym Warszawą, od północnego-zachodu i zachodu z Gminą Michałowice, od zachodu i południowego-zachodu z gminą Nadarzyn, natomiast od południa z Gminą Lesznowola.

Powierzchnia gminy wynosi 43,92 km². W skład gminy Raszyn wchodzi następujące sołectwa: Janki, Jaworowa I, Jaworowa II, Dawidy, Dawidy Bankowe I, Dawidy Bankowe II, Falenty, Falenty Nowe, Falenty Duże, Laszczki, Łady, Nowe Grocholice, Podolszyn Nowy, Puchały, Raszyn I, Raszyn II, Rybie I, Rybie II, Rybie III, Sękocin Nowy, Sękocin Stary, Słomin, Wypędy.

W centrum gminy znajdują się tereny o dużych walorach przyrodniczo-historycznych. Rezerwat Stawy Raszyńskie o powierzchni ok. 110 ha i strefa chronionego krajobrazu, obejmuje pradolinę rzeki Raszynki. Na terenie rezerwatu występuje 130 gatunków ptaków

⁵ Badanie Budżetów Gospodarstw domowych (GUS, 2021).

wodnych i lądowych. Walory tego terenu były i są stałym obiektem zainteresowań wielu miłośników przyrody.

5. Ocena problemu ubóstwa energetycznego na terenie Gminy Raszyn

W „Metodyce analizy ubóstwa energetycznego dla Gmin” przygotowanej przez Krajową Agencję Poszanowania Energii (KAPE) zastosowano dwa podejścia do identyfikacji zjawiska ubóstwa energetycznego w gminie. Pierwsze z nich ma na celu wstępną i bardzo ogólną identyfikację problemu. Opiera się na zebranych ogólnych danych, które wskazują liczbę osób potencjalnie narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Z tego względu identyfikacja ta obarczona będzie błędem, wskaże jednak ogólny odsetek mieszkańców potencjalnie narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Metoda ta pozwala na szybkie zebranie danych i oparta jest na danych zbiorowych, bez wskazania konkretnych osób narażonych na problem ubóstwa energetycznego. Drugie podejście opiera się na pogłębionych wywiadach.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano metodę mieszaną, tj. oszacowano problem opierając się na zebranych ogólnych danych (danych statystycznych) oraz danych zebranych w ramach prowadzonej ankietyzacji terenowej i wizji lokalnej.

Wyróżnia się dwie grupy czynników warunkujących ubóstwo energetyczne:

- pierwszą grupę stanowią cechy społeczno-demograficzne populacji, determinujące poziom dochodów oraz ryzyko ubóstwa,
- drugą stanowią elementy charakterystyki budynków, które wpływają na efektywność energetyczną (wiek budynku, powierzchnia mieszkania na jedną osobę i rodzaj źródła ogrzewania).

W celu dotarcia do grupy osób narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego podjęto współpracę z różnymi instytucjami, jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami typu NGO, fundacjami i osobami mogącymi posiadać wiedzę w zakresie osób ubogich energetycznie na analizowanym terenie.

Poniższa tabela przedstawia rodzaj danych, o które wnioskowano w celu pozyskania informacji do stworzenia diagnozy.

Tabela 1. Liczba instytucji, do których wnioskowano o udostępnienie danych.

Instytucja	Rodzaj danych
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	• liczba gospodarstw domowych pobierających zasiłki, dodatki energetyczne i dodatki mieszkaniowe, • liczba gospodarstw domowych pobierających świadczenia dla niepełnosprawnych lub rodzinne, • lista osób potrzebujących
Urząd Gminy Raszyn	• deklaracje dotyczące gospodarowania odpadami (liczba osób w gospodarstwie, liczba gospodarstw domowych zalegających w opłatach), • liczba gospodarstw domowych zadłużonych w podatku od nieruchomości
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie	• liczba gospodarstw domowych zakwalifikowanych do Programu Czyste Powietrze
Główny Urząd Statystyczny	• dane dotyczące skali ubóstwa na terenie powiatu pruszkowskiego, Gminy Raszyn
CEEB	• rodzaj źródła ciepła

Źródło: opracowanie własne.

Można stwierdzić, że najważniejszym punktem analizy było pozyskanie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, gdyż jest on instytucją publiczną, która udziela wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, a zatem tym, które z całą pewnością mają również problemy z zapewnieniem sobie odpowiednich warunków komfortu cieplnego.

5.1. Cechy społeczno-demograficzne

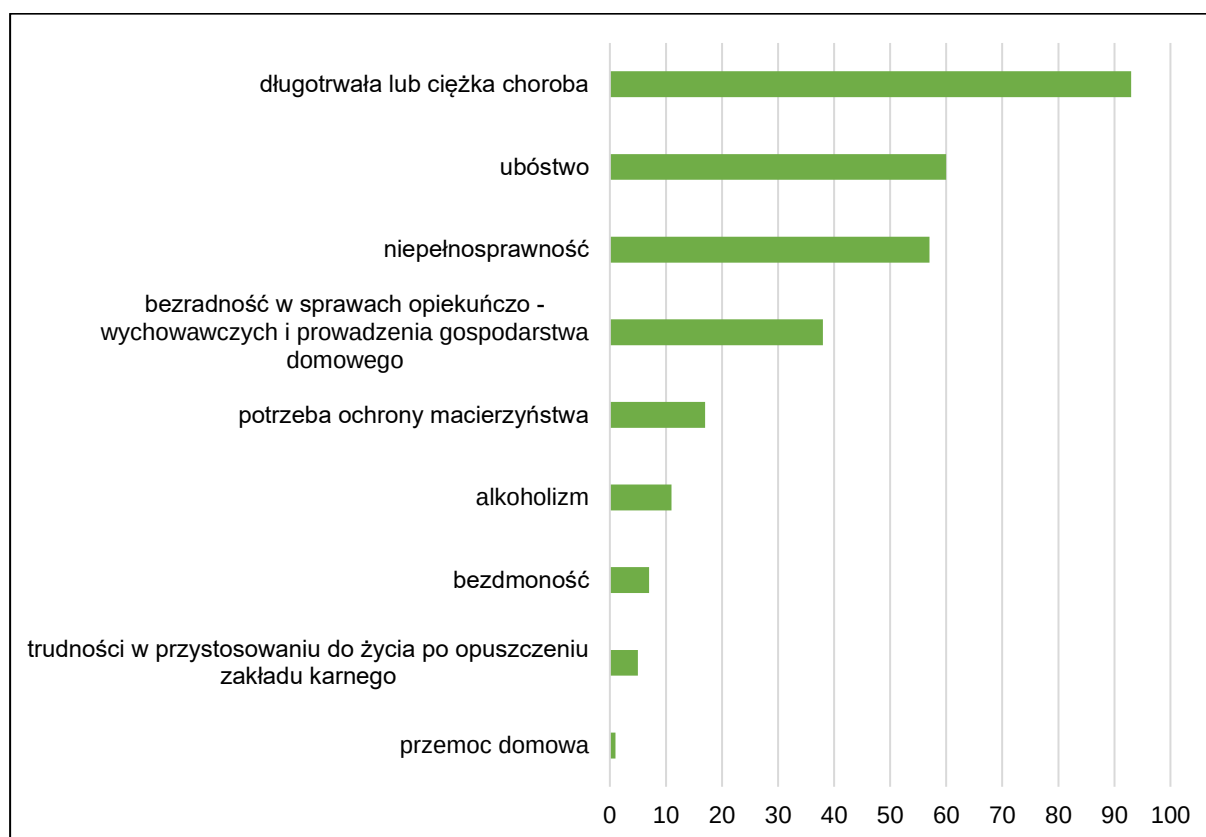
Głównym zadaniem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raszynie jest pomoc wszystkim mieszkańcom gminy, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, poprzez umożliwienie im przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Celem Ośrodka jest również profilaktyka, czyli podejmowanie działań zapobiegających powstawaniu trudnych sytuacji. Świadczenia z pomocy społecznej są kategorią świadczeń pieniężnych oraz niepieniężnych i tworzą rozbudowany i zróżnicowany katalog. Świadczenia pieniężne są popularną kategorią pomocy społecznej i najbardziej pożądaną przez świadczeniobiorców.

Łącznie na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w 2023 r. GOPS wydatkował 9 221 050 zł, w tym dofinansowanie z budżetu państwa na kwotę 5 920 177 zł. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raszynie kompleksowo realizował zadania własne oraz zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej. Informacje na temat przyczyn udzielania świadczeń z tytułu pomocy społecznej zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2. Świadczenia wsparcia materialnego udzielone przez GOPS w 2023 r.

Lp.	Powody przyznania pomocy	Liczba rodzin ogółem
1.	przemoc domowa	1
2.	trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	5
3.	bezdmonność	7
4.	alkoholizm	11
5.	potrzeba ochrony macierzyństwa	17
6.	bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	38
7.	niepełnosprawność	57
8.	ubóstwo	60
9.	długotrwała lub ciężka choroba	93
SUMA		289

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raszynie.

Rysunek 2. Świadczenia wsparcia materialnego udzielone przez GOPS w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne.

Najczęściej występującym powodem korzystania z pomocy społecznej w Gminie Raszyn w 2023 roku były długotrwała choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Należy zaznaczyć, że rodzina może korzystać z pomocy z powodu różnych przesłanek jednocześnie. Wszystkie te przesłanki powiązane są z osobami, które mogą być szczególnie narażone na zjawisko ubóstwa energetycznego – łącznie stanowią ponad 67% wszystkich rodzin, które otrzymują wsparcie.

Dane na temat rodzinnych świadczeń realizowanych przez GOPS w 2023 roku przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Świadczenia wsparcia materialnego udzielone przez GOPS w 2023 r.

Świadczenie	Objęci wsparciem	Kwota
Zasiłki rodzinne	3 053 świadczeń	353 248,00 zł
Jednorazowy dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka	10 osób	10 000,00 zł
Dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	112 świadczeń	39 864,00 zł
Dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka	210 świadczeń	42 450,00 zł
dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji niepełnosprawnego dziecka	301 dodatków	32 374,00 zł
Jednorazowy dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	234 dzieci	23 400,00 zł
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	349 dodatków	23 797,00 zł
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	454 dodatków	42 939,35 zł
Zasiłki pielęgnacyjne	3 976 świadczeń	858 180,00 zł
Świadczenie pielęgnacyjne	1 032 świadczeń	2 526 931,00 zł
Specjalny zasiłek opiekuńczy	36 świadczeń	22 320,00 zł
Jednorazowe świadczenie "Za życiem"	4 świadczenia	16 000,00 zł
"Becikowe" - jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	47 osób	47 000,00 zł
Świadczenie rodzicielskie	265 świadczeń	244 344,00 zł
Świadczenie rodzinne "złotówka za złotówkę"	136 świadczenia	6 266,00 zł
Świadczenia alimentacyjne	508 świadczeń dla 33 osób	239 034,00 zł

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raszynie.

Jak wynika z powyższych danych, na terenie Gminy Raszyn realizowane są świadczenia, które wspierają rodziny egzystujące na jej terenie. Dzięki przyznanym świadczeniom, a także możliwości podejmowania prac socjalnych, liczba osób zagrożonych ubóstwem energetycznym może maleć. Biorąc pod uwagę aspekt zapotrzebowania energetycznego, Gmina Raszyn w latach 2022/2023 realizowała jednorazowe programy rządowe, które miały na celu wsparcie osób wykorzystujących poszczególne nośniki energii do codziennego funkcjonowania. W tym celu dla mieszkańców Gminy Raszyn wypłacane były świadczenia w postaci:

- dodatku gazowego – wsparcie w postaci zwrotu podatku VAT od ceny gazu dostarczonego. Wypłacono 41 dodatków – zwrotów podatku VAT na kwotę 14 688,00 zł,

- dodatku elektrycznego – wypłacanego w przypadku, gdy główne źródło ogrzewania gospodarstwa domowego jest zasilane energią elektryczną. Wypłacono 50 dodatków w kwocie 1 000,00 zł oraz 35 dodatków w kwocie 1 500,00 zł, na łączną kwotę 102 500,00 zł,
- dodatku węglowego – wypłacanego jednorazowo dla gospodarstwa domowego ogrzewanego paliwem stałym, w wysokości 3 000,00 zł. Wypłacono 457 dodatków węglowych na kwotę 1 397 428,00 zł,
- dodatku dla gospodarstw domowych (inne źródła ciepła) – jednorazowe wsparcie bez kryterium dochodowego dla gospodarstwa domowego ogrzewanego peletem drzewnym lub innym rodzajem biomasy, drewnem kawałkowym, skroplonym gazem LPG czy olejem. Wypłacono 248 dodatków w łącznej kwocie 378 000,00 zł,
- dodatku osłonowego – jednorazowy dodatek, celem jest zrekompensowania wzrostu kosztów energii elektrycznej, cen gazu i żywności z kryterium dochodowym 2 100,00 zł – osoba samotna, 1500,00 zł – osoba w rodzinie, wypłacono dla 801 gospodarstw domowych w kwocie 489 244,00 zł.
- dodatku mieszkaniowego – świadczenie przysługuje osobom, których stosunek dochodu do wydatków na cele mieszkaniowe (czynsz, opłaty związane z wydatkami mieszkaniowymi) zakwalifikuje ich do świadczenia. Z tej formy pomocy skorzystało 8 rodzin na łączną kwotę rocznie 15 321,00 zł. Wypłacono 58 dodatków mieszkaniowych.

Do najważniejszych wskaźników sygnalizujących ryzyko wystąpienia zjawiska ubóstwa energetycznego na terenie gminy zaliczyć należy liczbę gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego. Liczba gospodarstw domowych poniżej kryterium dochodowego stanowi tu 73, natomiast powyżej tego kryterium 81. Łączna liczba gospodarstw korzystających z tego świadczenia wynosi zatem 154. Szczegółowe informacje na temat parametrów z zakresu pomocy społecznej określono w załączniku nr 1 do niniejszej analizy.

Usługi opiekuńcze

Usługi realizowane są w miejscu zamieszkania osoby niesamodzielnej. Skierowane są do osób samotnych, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są ich pozbawione. W 2023 roku w Gminie usługi świadczone były na rzecz 24 osób łącznie w wymiarze 4 133 godzin, na co łącznie wydatkowano 194 388,00 zł.

Opieka wytchnieniowa

W 2023 roku podpisano umowę z Wojewodą Mazowieckim na realizację Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2023. Program ten miał na celu wsparcie członków rodzin oraz opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

- dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności,
- osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz osobami z orzeczeniami traktowanymi na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,

poprzez umożliwienie im skorzystania z doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej.

W 2023 roku zrealizowano 930 godzin usług opieki wytchnieniowej dla 5 osób na kwotę 37 197,00 zł.

Posiłek w szkole i w domu

Program „Posiłek w szkole i w domu” miał na celu poprawę poziomu życia osób i rodzin o niskich dochodach, poprawę stanu zdrowia dzieci i młodzieży poprzez ograniczenie zjawiska niedożywienia oraz kształtowanie właściwych nawyków żywieniowych. Ogółem z programu „Posiłek w szkole i w domu” w 2023 roku skorzystały 73 osoby, którym decyzją przyznano świadczenie, w tym 62 dzieci mających miejsce zamieszkania w gminie. Z posiłku skorzystało także 11 osób dorosłych, które miały dowożony obiad do miejsca zamieszkania. Łączny koszt programu dożywiania w 2023 roku wyniósł 134 687,00 zł z czego dotacja z budżetu to kwota 80 898,00 zł.

Zadłużenia

Na dzień 31.12.2023 roku. liczba zadłużonych w Gminie Raszyn wynosiła:

- za podatek od nieruchomości 574 gospodarstw,
- za podatek rolny 116 gospodarstw.

Na dzień 06.08.2024 roku. liczba zadłużonych wynosi natomiast:

- za podatek od nieruchomości 589 gospodarstw,
- za podatek rolny 224 gospodarstw.

Kwoty niezapłacone za korzystanie z wodociągów w danych okresach czasowych na terenie Gminy Raszyn wynoszą natomiast:

- od 31 do 60 dni – kwota 127.088,02 zł; 405 kontrahentów,
- od 61 do 120 dni – kwota 75.121,09 zł; 272 kontrahentów,
- od 121 do 365 dni – kwota 151.485,88 zł; 129 kontrahentów,
- od 366 do 730 dni – kwota 27.199,31 zł; 40 kontrahentów,
- od 731 do 1095 dni – kwota 32.492,11 zł; 35 kontrahentów,

- od 1096 do 9999... dni – kwota 147.108,10 zł; 55 kontrahentów.

Według stanu na dzień 12.09.2024 r. liczba gospodarstw domowych posiadających zadłużenie za gospodarowanie odpadami komunalnymi wynosi 2 146, na łączną kwotę 1 455 001,88 zł.

5.2. Charakterystyka budynków, wpływająca na efektywność energetyczną

Kolejnym istotnym elementem diagnozy jest pozyskanie informacji na temat źródeł grzewczych stosowanych w mieszkaniach. Wiadomo, że nowsze źródła ogrzewania są bardziej ekologiczne, posiadają wyższą sprawność i zapewniają lepsze warunki cieplne w okresie zimowym, co przyczynia się nie tylko do poprawy komfortu cieplnego, ale także nie wpływa negatywnie na stan zdrowia.

Do 30 czerwca 2022 r. każdy właściciel domu lub zarządca budynku na terenie kraju był zobligowany do wypełnienia deklaracji CEEB. Dzięki przekazanim danym możliwym jest określenie źródeł ciepła oraz ciepłej wody użytkowej w budynkach na terenie Gminy Raszyn.

Tabela 4. Wyniki inwentaryzacji źródeł ciepła na terenie Gminy Raszyn.

	Rodzaj	Ilość źródeł ciepła wg deklaracji CEEB
Liczba złożonych deklaracji do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków z podziałem na rodzaj źródła ciepła	Kocioł gazowy / bojler gazowy / podgrzewacz gazowy przepływowy / kominek gazowy	7 964
	Ogrzewanie elektryczne / bojler elektryczny	2 339
	Kominek / koza / ogrzewacz powietrza na paliwo stałe (drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy, węgiel)	1 751
	Kocioł na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy) z ręcznym podawaniem paliwa / zasypowy	669
	Kocioł na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy) z automatycznym podawaniem paliwa / z podajnikiem	306
	Pompa ciepła	258
	Kolektory słoneczne do ciepłej wody użytkowej lub z funkcją wspomagania ogrzewania	188
	Trzon kuchenny / piecokuchnia / kuchnia węglowa	91
	Kocioł olejowy	76
	Miejska sieć ciepłownicza / ciepło systemowe / lokalna sieć ciepłownicza	35
	Piec kaflowy na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy)	28
	SUMA	13 705

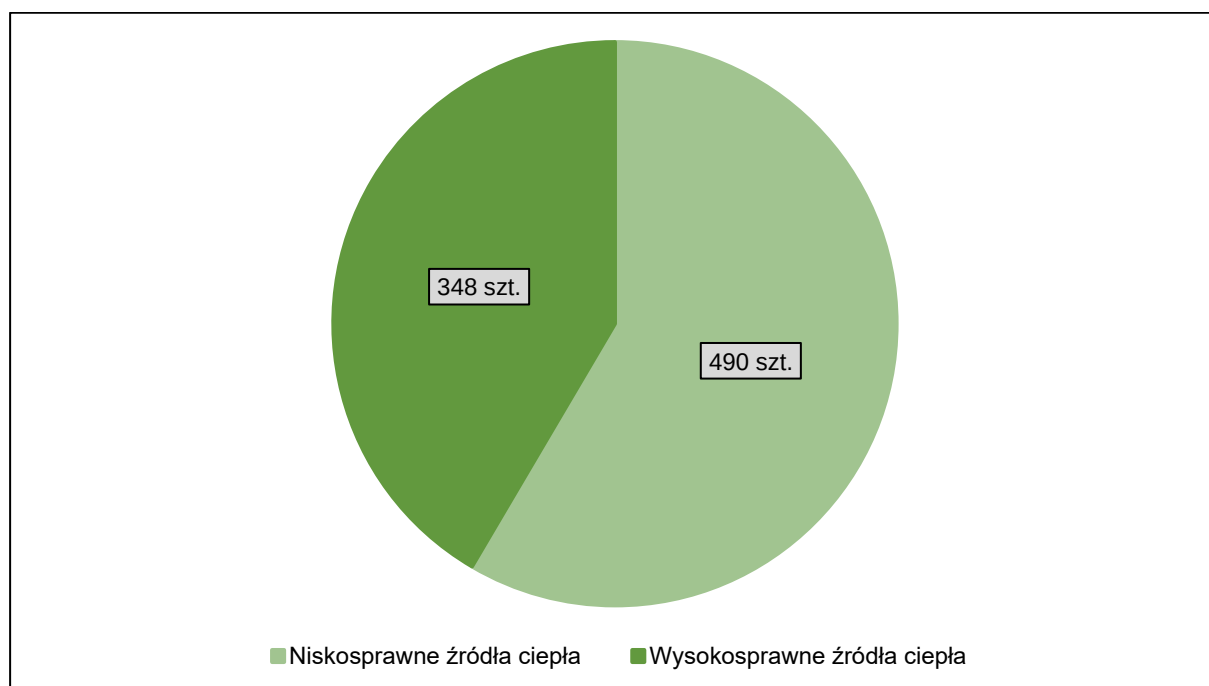
Źródło: Urząd Gminy Raszyn.

Jak wynika z powyższej tabeli, na terenie Gminy Raszyn udało się zinwentaryzować 13 705 szt. źródeł ciepła. Należy zaznaczyć, iż samych źródeł ciepła jest często więcej niż budynków mieszkalnych i usługowych, co wynika z faktu, iż w jednym budynku może być więcej urządzeń grzewczych. W celu podsumowania ilości źródeł ciepła, które spełniają dopuszczalne normy i posiadają minimum 3 klasę jakości, w poniższej tabeli zawarto zestawienie rodzajów i klas źródeł na paliwo stałe, w podziale na kotły nisko- i wysoko-sprawne.

Tabela 5. Podział urządzeń grzewczych na paliwo stałe występujących na terenie Gminy Raszyn na klasy urządzenia.

	Klasa kotła	Liczba
Liczba złożonych deklaracji do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków kotłów na paliwo stałe z podziałem na klasę źródła ciepła	Poniżej klasy 3 lub brak informacji	490
	Klasa 3	166
	Klasa 4	51
	Klasa 5	111
	Ekoprojekt	20

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 3. Podział urządzeń grzewczych na paliwo stałe występujących na terenie Gminy Raszyn na nisko- i wysokosprawne.

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z powyższego podsumowania, kotły na paliwo stałe niskosprawne stanowią niemal 60% wszystkich zinwentaryzowanych kotłów na paliwo stałe, a fakt ich liczego występowania przyczyniać się będzie do wzrostu ilości paliwa niezbędnego do zapewnienia komfortu cieplnego, co przekładać się będzie na wyższe koszty ogrzewania, co w efekcie potęgować

będzie problem ubóstwa energetycznego. W związku z powyższym zaleca się prowadzenie działań mających na celu wymianę niskosprawnych źródeł grzewczych.

Należy pamiętać, iż zgodnie z mazowiecką uchwałą antysmogową (Uchwała nr 162/17 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 października 2017 r., znowelizowana 14 maja 2022 roku) określono następujące ograniczenia:

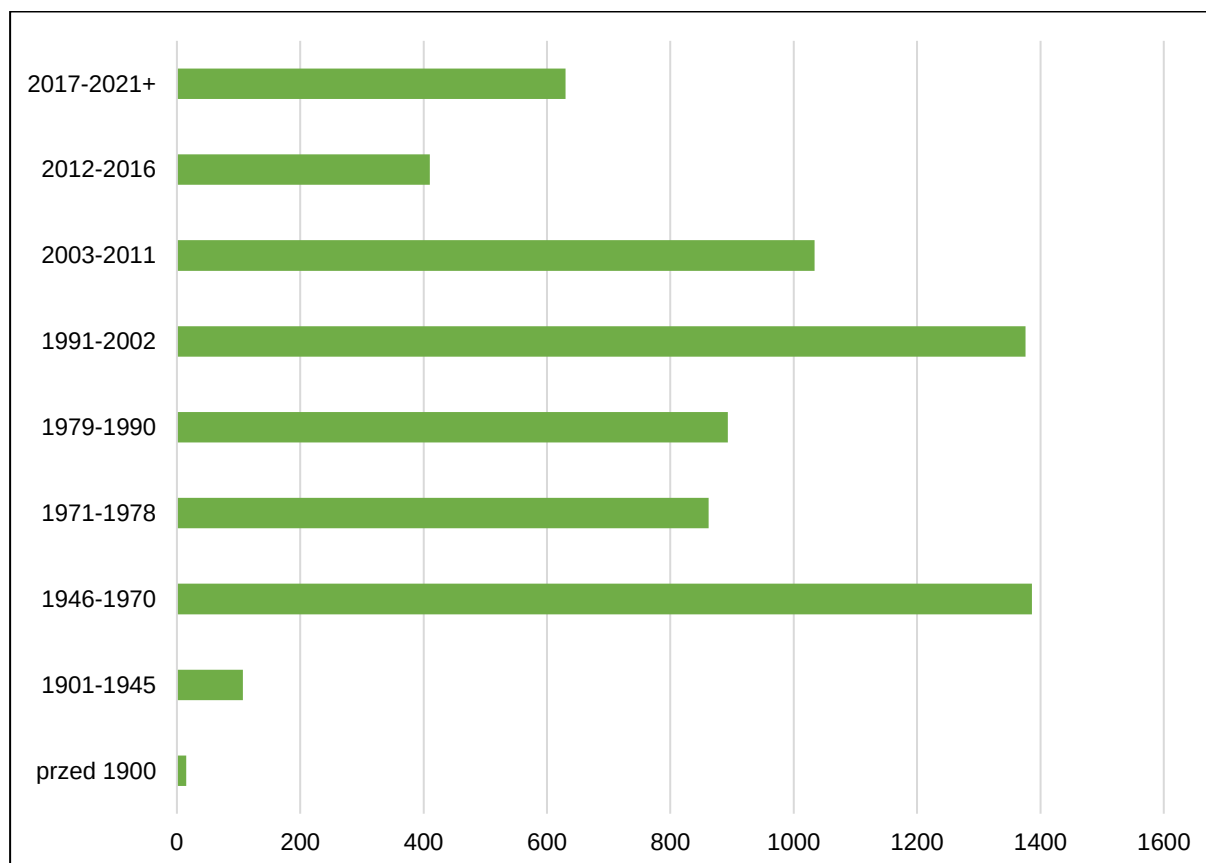
- od 11 listopada 2017 r. można montować tylko kotły spełniające normy emisyjne zgodne z wymogami ekoprojektu (wynikającymi z treści rozporządzenia Komisji UE);
- od 1 lipca 2018 r. nie wolno spalać w kotłach, piecach i kominkach:
 - mułów i flotokoncentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem;
 - węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z jego wykorzystaniem;
 - węgla kamiennego w postaci sypkiej o uziarnieniu 0-3 mm;
 - paliw zawierających biomasę o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20% (np. mokrego drewna);
- od 1 stycznia 2023 r.:
 - nie wolno używać kotłów na węgiel lub drewno nie spełniających wymogów dla klas 3,4 lub 5 według normy PN-EN 303-5:2012;
 - nie wolno eksploatować kotłów na paliwa stałe (w tym biomasę) w nowo budowanych budynkach dla których wnioski o pozwolenie na budowę lub zgłoszenie zostały złożone po dniu 1 stycznia 2023 r., jeżeli istnieje techniczna możliwość podłączenia budynku do sieci ciepłowniczej, która znajduje się na terenie bezpośrednio przylegającym do działki inwestora na której znajduje się instalacja;
- od 1 stycznia 2028 r.:
 - nie wolno używać kotłów na węgiel lub drewno klasy 3 lub 4 według normy PN-EN 303-5:2012;
- użytkownicy kotłów klasy 5 wg normy PN-EN 303-5:2012 będą mogli z nich korzystać do końca ich żywotności, jeśli zostały zainstalowane przed 11 listopada 2017 r.;
- użytkownicy kotłów na węgiel, spełniających wymogi ekoprojektu, eksploatowanych w granicach powiatów znajdujących się w obszarze NUTS2 – warszawski stołeczny, uruchomionych przed 1 czerwca 2022 r. będą mogli je eksploatować do końca ich żywotności.
- posiadacze kominków powinni byli wymienić je do końca 2022 roku na takie, które spełniają wymogi ekoprojektu, lub wyposażyć je w urządzenie ograniczające emisję pyłu do wartości określonych w ekoprojekcie.

Kolejnym aspektem wymagającym analizy był stan techniczny budynków na terenie omawianej gminy. W celu weryfikacji stanu technicznego budynków znajdujących się na terenie Gminy Raszyn dokonano ich analizy pod względem roku budowy. Okres budowy powiązany jest ściśle z wykorzystywaną technologią budowlaną, a także normami budowlanymi, co przekłada się bezpośrednio na klasę efektywności rozpatrywanych budynków. Liczbę nieruchomości w podziale na poszczególne okresy budowy przedstawiono poniżej.

Tabela 6. Liczba budynków mieszkalnych wg roku budowy.

Lp.	Rok budowy	Liczba budynków
1.	przed 1900	15
2.	1901-1945	107
3.	1946-1970	1 386
4.	1971-1978	862
5.	1979-1990	893
6.	1991-2002	1 376
7.	2003-2011	1 034
8.	2012-2016	410
9.	2017-2021+	630

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 4. Liczba obiektów mieszkalnych wg roku budowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wynika z powyższych danych, przeważająca część budynków, bo aż 4 639 (69,1%) powstała przed rokiem 2002. Około 1 508 (22,46%) budynków powstała przed rokiem 1970. Przekłada się to na niezadowalający stan techniczny i termiczny budynków, co generować może konieczności prowadzenia na ich obszarze gruntownych prac termomodernizacyjnych. Można zatem założyć, iż poprawa ich klasy energetycznej może zostać zrealizowana poprzez np. docieplenie wybranych przegród zewnętrznych lub wymianę stolarki okiennej i drzwiowej.

W celu określenia skali ubóstwa energetycznego w następnych rozdziałach skorelowano informacje dotyczące cech społeczno-gospodarczych ze stanem i efektywnością energetyczną obiektów budowlanych, uwzględniając działania terenowe, potwierdzające zasadność wyciągniętych wniosków.

6. Raport z realizacji prac terenowych

Liczba gospodarstw domowych ubogich energetycznie (%) w porównaniu do ogółu

Na podstawie złożonych deklaracji dotyczących opłat za gospodarkę odpadami, danych GUS i TERYT, przyjmuje się, że na dzień 31.12.2023 r. na terenie Gminy Raszyn znajduje się 7 684 gospodarstw domowych, gdzie zamieszkuje aktualnie 23 533 mieszkańców.

Zgodnie z definicją przyjętą w metodyce za osoby ubogie energetycznie przyjęto takie, które jednocześnie:

- posiadają niskie dochody,
- ponoszą wysokie wydatki energetyczne (wysokość wydatków na ogrzewanie i energię elektryczną przekracza 10% dochodu),
- zamieszkują budynki o niskiej efektywności energetycznej.

Opierając się na pozyskanych danych liczbowych, których źródło oraz wartości zaprezentowano w poprzedniej części diagnozy, udało się stworzyć wstępną listę adresów gospodarstw potencjalnie narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Następnie podjęto pracę w terenie, w celu weryfikacji stanu faktycznego. W pierwszej kolejności poddano ocenie stan techniczny budynku, potem przeprowadzono wywiad z mieszkańcami.

Do przeprowadzenia Diagnozy uwzględniono zarówno pozyskane w trakcie wywiadu z mieszkańcami informacje, jak również wnioski z obserwacji, gdyż nie wszyscy respondenci chcieli udzielić odpowiedzi. W trakcie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że aktualnie ubogich energetycznie gospodarstw domowych jest **681** co stanowi około **8,9%** ich ogółu.

W aktualnej sytuacji gospodarczej, gdzie obserwujemy bardzo duży wzrost cen energii, poziom ubóstwa energetycznego na terenie całego kraju, jak również w Gminie Raszyn w najbliższym czasie na pewno wzrośnie.

Ogrzewanie w gospodarstwach domowych zagrożonych ubóstwem energetycznym

Źródłem ciepła stosowanym przez gospodarstwa ubogie energetycznie są głównie kotły na paliwo stałe, pozaklasowe, w których spalane jest przede wszystkim drewno i węgiel kamienny.

Udział wydatków energetycznych w wydatkach ogółem gospodarstw domowych

Dla większości mieszkańców wydatki na pokrycie kosztów energii – zarówno energii elektrycznej, jak i energii przeznaczonej na cele ogrzania mieszkań, nie stanowią problemu, natomiast dla około 9% stanowią one więcej niż 10% całkowitego dochodu gospodarstwa.

Około 80% spośród gospodarstw ubogich energetycznie jest w stanie ponieść wydatki na energię, kosztem ograniczenia innych wydatków. Są miesiące, w których koszty energii są bardziej odczuwalne w budżecie domowym – zazwyczaj w okresie zimowym koszty te znacznie wzrastają, gdy zużywa się więcej energii na oświetlenie i do celów grzewczych. Natomiast ponad 20% spośród tych gospodarstw ponosi wysokie bądź bardzo wysokie koszty energii w stosunku pozostałych wydatków i często nie ma możliwości zapłacenia rachunków kosztem innych potrzeb. Wydatki na energię stanowią wysoki odsetek ogólnych kosztów tych gospodarstw, ponieważ sprzęty, jak i oświetlenie przez nie używane są zazwyczaj nieenergooszczędne, a budynki, w których mieszkają wymagają docieplenia ścian i stropów lub wymiany stolarki okiennej i drzwiowej.

7. Rola gminy w zapobieganiu powstawania problemu ubóstwa energetycznego

Nadrzędnym działaniem mającym na celu pomoc narażonym na ubóstwo energetyczne powinien być system dopłat bezpośrednich, przede wszystkim umożliwiający przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych znajdujących się w złym stanie technicznym, a także na wymianę starych, nieefektywnych systemów i instalacji grzewczych oraz urządzeń elektrycznych. Bardzo ważnym działaniem jest także doradztwo w kwestii prawidłowych zachowań sprzyjających efektywnemu wykorzystaniu energii. Działania termomodernizacyjne często wymagają dużych nakładów finansowych i zazwyczaj cechuje je również długi okres zwrotu. W wielu przypadkach właściciele budynków nie dysponują określonymi środkami finansowymi na przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych, a wiele osób wynajmujących mieszkania, nie planuje działań

modernizacyjnych, z uwagi na to, iż owe działania remontowe w okresie najmu nie „zwrócą się”. Warto również tutaj podkreślić, że dla mniejszych ulepszeń termomodernizacyjnych np. docieplenia tylko ścian zewnętrznych koszty robót (w tym wybór wykonawcy) są bardzo wysokie. W tym aspekcie pomocne okazałoby się długoterminowe, łatwe w uzyskaniu i niskoprocentowe kredytowanie prac termomodernizacyjnych.

Wdrożenie proponowanych instrumentów wymaga od gminy inicjatywy. Niezbędne jest pozyskanie dodatkowej informacji o warunkach mieszkaniowych w celu zidentyfikowania gospodarstw, które potrzebują wsparcia, wypracowanie formy pomocy dla tych gospodarstw, stworzenie w gminie kompetencji technicznych niezbędnych do doradztwa energetycznego i na końcu monitorowanie efektów programu.

Gmina Raszyn realizuje rządowy program „Czyste Powietrze”. Głównym jego celem jest zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery przez domy jednorodzinne. Program daje możliwość uzyskania wsparcia finansowego przez właścicieli domów jednorodzinnych na ocieplenie budynków, wymianę okien czy na wymianę starego kotła grzewczego. Program zachęca mieszkańców do działań ograniczających emisję szkodliwych dla zdrowia i środowiska zanieczyszczeń powietrza. Działania te nie tylko pomogą chronić środowisko, ale dodatkowo zwiększają domowy budżet, dzięki oszczędnościom finansowym. Narzędziem w osiągnięciu celu jest dofinansowanie przedsięwzięć realizowanych przez beneficjentów uprawnionych do podstawowego, podwyższonego i najwyższego poziomu dofinansowania. Gmina Raszyn zachęca i wspiera swoich mieszkańców przy przygotowaniu i składaniu niezbędnych wniosków. Wszyscy właściciele nieruchomości jednorodzinnych zainteresowani programem „Czyste powietrze” mogą skorzystać z bezpłatnych konsultacji w Punkcie konsultacyjno-informacyjnym, w którym konsultacje odbywają się codziennie – telefonicznie i osobiście.

W omawianym Programie zostało złożonych:

- Za okres od 19.09.2018 r. do 31.12.2022 r.:
 - liczba złożonych wniosków o dofinansowanie – 271 sztuk,
 - liczba zrealizowanych przedsięwzięć – 97 sztuk,
 - kwota wypłaconych dotacji – 1 678 272,79 zł.
- Za okres od 01.01.2023 r. do 31.12.2023 r.:
 - liczba złożonych wniosków o dofinansowanie – 90 sztuk,
 - liczba zrealizowanych przedsięwzięć – 45 sztuk,
 - kwota wypłaconych dotacji – 748 947,26 zł.

Dodatkowo na terenie Gminy Raszyn działa program „Stop Smog”. W ramach programu wymieniono 30 kotłów w 2021 roku oraz 12 kotłów w 2022 roku.

Z budżetu Gminy dofinansowywano również wymiany kotłów w ramach PONE:

- 2020 rok - 3 dofinansowania na łączną kwotę 12 000,00 zł,
- 2021 rok - 9 dofinansowań na łączną kwotę 35 000,00 zł,
- 2022 rok - 4 dofinansowania na łączną kwotę 15 000,00 zł,
- 2023 rok - brak wniosków od mieszkańców,
- 2024 rok - 1 dofinansowanie na kwotę 4000,00 zł.

Aby gmina skutecznie mogła rozwiązywać problem ubóstwa energetycznego konieczne jest usieciowienie systemu pomocy społecznej. Oznacza to poprawę współpracy ośrodka pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi, kościołami itp. oraz wymianę informacji i koordynację działań pomiędzy nimi. Istotna jest również współpraca GOPS z innymi podmiotami publicznymi, takimi jak placówki oświatowe, placówki zdrowia itp. Szczególnie ważne jest, aby GOPS posiadał pełną informację o stanie budynków w gminie. Wywiady z mieszkańcami budynków w najgorszym stanie mogą być cennym uzupełnieniem wiedzy o osobach potencjalnie zagrożonych ubóstwem energetycznym.

Niepomijalnym aspektem jest również edukacja mieszkańców na temat dobrych praktyk użytkowania energii.

W 2021 roku przeprowadzono dwie prelekcje dla mieszkańców pod nazwą „Jak chronić powietrze”.

W 2022 roku:

- przeprowadzono 3 akcje informacyjno-edukacyjnych dla mieszkańców w zakresie Programu Ochrony Powietrza (prelekcje dla mieszkańców),
- wydano 8-stronicowy biuletyn informacyjny dla mieszkańców,
- wydano 12-stronnicowy komiks edukacyjny dla dzieci,
- zorganizowano 10 spotkań informacyjno-edukacyjnych dla dzieci w przedszkolach i szkołach.

Koszt: 27 060,00 zł, dofinansowane z budżetu Województwa Mazowieckiego.

W 2023 roku:

- zorganizowano piknik ekologiczny o tematyce ochrony powietrza, podczas lokalnych dożynek.
- przeprowadzono prelekcję dla mieszkańców gminy Raszyn, obejmującą tematykę z zakresu Programu ochrony powietrza.

Koszt: 26 384,00 zł, dofinansowane z budżetu Województwa Mazowieckiego (Mazowsze dla czystego powietrza 2023).

W 2024 roku:

- piknik ekologiczny o tematyce ochrony powietrza, który odbył się podczas lokalnego wydarzenia/festynu,
- spotkanie edukacyjne (warsztaty) skierowane do mieszkańców Gminy w wieku 60+, obejmującego tematykę z zakresu Programu Ochrony Powietrza dla woj. mazowieckiego,
- warsztaty dla dzieci w szkołach i przedszkolach na terenie gminy Raszyn, obejmujące tematykę z zakresu Programu Ochrony Powietrza dla woj. mazowieckiego w zakresie pogadanki dotyczącej ochrony powietrza i gospodarki odpadami,
- przygotowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych w formie ulotek skierowanych bezpośrednio do użytkowników kotłów pozaklasowych, zawierające informacje dotyczące uchwały antysmogowej, możliwości dofinansowania oraz kar jakie grożą za eksploataowanie kotłów pozaklasowych.

Koszt: 63 714,00 zł, dofinansowane z budżetu Województwa Mazowieckiego.

Działania gminy mające na celu ograniczenie ubóstwa energetycznego mogą być uwzględnione w Gminnym Programie Rewitalizacji, a także w Programie Gospodarki Niskoemisyjnej.

Podsumowując, do działań, które pomogą ograniczyć ubóstwo energetyczne na terenie gminy Raszyn zaliczyć można:

- Zachętę mieszkańców do czynnego udziału w programie „Czyste Powietrze” oraz wsparcie w procesie składania wniosków,
- Termomodernizację budynków komunalnych,
- Stosowanie energooszczędnych źródeł światła na poziomie użytkownika domowego,
- Likwidację bądź ograniczenie użytkowania energochłonnych urządzeń,
- Racjonalne użytkowanie urządzeń elektrycznych będące efektem właściwej edukacji społeczeństwa,
- Opracowanie i wdrożenie Programu wsparcia przy zakupie i montażu efektywnych źródeł ogrzewania,
- Organizacja programów edukacyjnych, zwiększających wiedzę mieszkańców na temat poprawy efektywności energetycznej posiadanych budynków (doradztwo energetyczne),
- Utworzenie celowego funduszu wsparcia osób dotkniętych problemem ubóstwa energetycznego,
- Pozyskiwanie środków ze źródeł zewnętrznych, w celu poprawy sytuacji mieszkańców zagrożonych ubóstwem energetycznym,
- Utworzenie mobilnych punktów doradczych (ekodoradztwo),

- Współpraca z dystrybutorami energii w celu uzyskania ulg w opłatach za rachunki dla osób szczególnie narażonych na problem ubóstwa energetycznego.

8. Rola Państwa Polskiego w zapobieganiu powstawania problemu ubóstwa energetycznego.

Państwo Polskie odgrywa istotną rolę w przeciwdziałaniu ubóstwu energetycznemu na poziomie gmin. Odbywa się to między innymi poprzez tworzenie ram prawnych, wdrażanie programów wsparcia oraz współpracę z samorządami lokalnymi.

W "Polityce energetycznej Polski do 2040 r." (PEP2040) jednym z wyznaczonych do 2030 roku celów jest ograniczenia ubóstwa energetycznego kraju do poziomu 6%. Dokument podkreśla konieczność wprowadzenia odpowiednich uregulowań prawnych, w tym doprecyzowania pojęcia ubóstwa energetycznego oraz określenia grup odbiorców wrażliwych.

Warto również zaznaczyć, iż Rząd wprowadził szereg programów mających na celu wsparcie gospodarstw domowych w zakresie efektywności energetycznej i redukcji kosztów energii, w tym między innymi:

- Dodatek osłonowy, wprowadzony w ramach Tarczy Antyinflacyjnej, mający na celu wsparcie finansowe gospodarstw domowych w obliczu rosnących cen energii elektrycznej, a także paliw gazowych i żywności.
- Program "Czyste Powietrze", który skierowany jest do właścicieli domów jednorodzinnych i oferuje dofinansowanie na wymianę źródeł ciepła oraz termomodernizację budynków, co przyczynia się do obniżenia kosztów ogrzewania i poprawy efektywności energetycznej.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska opracowało "Bank Dobrych Praktyk. Przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu w Polsce", który przedstawia narzędzia i mechanizmy pomocowe, które mogą służyć w ograniczaniu ubóstwa energetycznego na poziomie lokalnym. Dokument ten jest kierowany do samorządów i ma na celu wspieranie ich w działaniach na rzecz odbiorców wrażliwych. Innym przykładem realizowanych działań są kampanie edukacyjne i szkolenia mające na celu zwiększenie świadomości na temat efektywności energetycznej (poprawy efektywności energetycznej budynków) oraz dostępnych form wsparcia.

Dzięki wymienionym powyżej działaniom, Państwo Polskie wspiera gminy w identyfikacji, a także redukcji ubóstwa energetycznego, co przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców, dbając jednocześnie o stan środowiska.

9. Identyfikacja potrzeb inwestycyjnych w zakresie wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji w budynkach, które zamieszkują gospodarstwa zagrożone ubóstwem energetycznym

W celu oszacowania kosztów niezbędnych przedsięwzięć niskoemisyjnych kierowano się wskaźnikami określonymi w „Metodyce analizy ubóstwa energetycznego dla gmin”:

Tabela 7. Wskaźniki umożliwiające oszacowanie kosztów inwestycji.

Lp.	Inwestycje	Wskaźnik kosztowy zł/m ²	Wskaźnik kosztowy zł/m ² p.u.
1.	wymiana okna (standard nie mniejszy niż $U = 0,9 \text{ W/m}^2/\text{K}$)	945 – 1 330	-
2.	docieplenie dachu wełną mineralną (materiał + robocizna)	85 - 95	-
3.	docieplenie ścian wełną mineralną (materiał + robocizna)	207 - 245	-
4.	docieplenie ścian styropianem (materiał + robocizna)	173 - 200	-
5.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	190 - 466
6.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	317 - 777
7.	kocioł gazowy z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	52 - 107
8.	kocioł gazowy z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	86 - 178

Źródło: Metodyka analizy ubóstwa energetycznego dla gmin, KAPE.

Wykorzystując wskaźniki z powyższej tabeli oszacowano wysokość kosztów koniecznych do poniesienia w celu poprawy sytuacji osób potencjalnie dotkniętych zjawiskiem ubóstwa energetycznego. Wysokość kosztów zestawiona została w poniższej tabeli.

Tabela 8. Oszacowanie kosztów inwestycji niskoemisyjnych.

Lp.	Inwestycje	Wskaźnik kosztowy zł/m ²	Ilość m ²	Maksymalny koszt inwestycji [zł]	Wskaźnik kosztowy zł/m ² p.u.	Ilość [szt.]	Maksymalny koszt inwestycji [zł]
1.	wymiana okna (standard nie mniejszy niż $U = 0,9 \text{ W/m}^2/\text{K}$)	945 – 1 330	3 624,0	4 819 973,20	-	-	-
2.	docieplenie dachu wełną mineralną (materiał + robocizna)	85 - 95	14 496,2	1 377 135,20	-	-	-
3.	docieplenie ścian wełną mineralną (materiał + robocizna)	207 - 245	28 992,3	7 103 118,40	-	-	-
4.	docieplenie ścian styropianem (materiał + robocizna)	173 - 200	28 992,3	5 798 464,00	-	-	-
5.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	-	-	190 - 466	681	317 346,00
6.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	-	-	317 - 777	681	529 137,00
7.	kocioł gazowy z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	-	-	52 - 107	681	72 867,00
8.	kocioł gazowy z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	-	-	86 - 178	681	121 218,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Metodyki analizy ubóstwa energetycznego dla gmin, KAPE.

Jak wynika z powyższych tabel, na podstawie wytycznych określonych w Metodocy analizy ubóstwa energetycznego dla gmin, opracowanej przez Krajową Agencję Poszanowania Energii S.A., określono zakres niezbędnych do realizacji inwestycji oraz przedstawiono szacowane koszty ich realizacji.

Wyszczególnione inwestycje polegają na:

- wymianie stolarki okiennej i drzwiowej,
- dociepleniu dachu,
- dociepleniu ścian,
- wymiany źródła ciepła na pompę ciepła lub kocioł gazowy.

Zgodnie z określonymi ramami finansowymi realizacji poszczególnych prac oszacowano, iż koszt wymiany stolarki okiennej w budynkach zagrożonych zjawiskiem ubóstwa energetycznego wynosi 4 819 973,20 zł. Szacowany koszt dociepleniu dachu w tych budynkach to 1 377 135,20 zł. W przypadku konieczności ocieplenia ścian zewnętrznych (w zależności od wykorzystanego materiału) działania zawierać się będą w zakresie od 5 798 464,00 do 7 103 118,40 zł. Realizując wymianę źródła ciepła w zależności od technologii (pompa ciepła, kocioł gazowy) oraz mocy (od 90 W/m² p.u. do 150 W/m² p.u.), koszt zawierać się będzie w przedziale od 72 867,00 zł do 529 137,00 zł.

10. Podsumowanie

Przedmiotowa analiza stanowi punkt wyjścia oraz podstawę do podejmowania działań zmierzających do redukcji skali ubóstwa energetycznego i poprawy jakości życia mieszkańców Gminy Raszyn.

Ubóstwo energetyczne jest ściśle związane z niską emisją i smogiem. Rodziny mieszkające w domach o niskim standardzie energetycznym potrzebują dużo taniej energii. Tania energia oznacza spalanie paliw niskiej jakości w piecach, które nie spełniają norm, co generuje zanieczyszczenie, obniża jakość życia i je skraca – wszystkim, którzy mieszkają w danym gospodarstwie domowym, ale także w sąsiedztwie. Zwalczanie ubóstwa energetycznego nie jest zatem problemem osób ubogich, ale leży w interesie wszystkich grup społecznych.

Aby oszacować skalę ubóstwa energetycznego na terenie Gminy Raszyn zgodnie z definicją zawartą w metodyce, przyjęto następujące kryteria:

- niskie dochody gospodarstwa domowego,
- wysokie wydatki energetyczne,

- niska efektywność energetyczna budynku.

Po przeprowadzonej diagnozie stwierdzono, że na obszarze Gminy Raszyn gospodarstwa domowe ubogie energetycznie stanowią 8,9% wszystkich gospodarstw domowych.

Do działań, które pomogą ograniczyć ubóstwo energetyczne na terenie Gminy Raszyn należy zaliczyć system dopłat bezpośrednich, przede wszystkim umożliwiające przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych znajdujących się w złym stanie technicznym, a także na wymianę starych, nieefektywnych systemów i instalacji grzewczych oraz urządzeń elektrycznych, a także doradztwo w kwestii prawidłowych zachowań sprzyjających efektywnemu wykorzystaniu energii.

Gmina Raszyn przeciwdziała ubóstwu energetycznemu poprzez zarówno pomoc finansową realizowaną ze środków własnych i zewnętrznych, jak również niefinansową, która skupia się głównie na edukowaniu mieszkańców w zakresie możliwości uzyskania dofinansowań do wymiany źródeł ogrzewania na ekologiczne czy możliwości uzyskania dofinansowania do termomodernizacji budynku. Gmina regularnie organizuje spotkania informacyjne i konsultacje w ramach rządowego Programu Priorytetowego Czyste Powietrze.

Duży udział dotacji na termomodernizację i wymianę źródła ciepła na bardziej ekologiczne powinien przyczynić się do trwałej poprawy jakości życia ubogich energetycznie rodzin i społeczności lokalnej. Tak wszechstronna pomoc jest jednak bardzo droga i wobec skromnego budżetu programu obejmuje jedynie niewielką część gospodarstw ubogich energetycznie. Działania termomodernizacyjne często wymagają dużych nakładów finansowych i zazwyczaj cechuje je również długi okres zwrotu. W wielu przypadkach właściciele budynków nie dysponują określonymi środkami finansowymi na przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych, a wiele osób wynajmujących mieszkania, nie planuje działań modernizacyjnych, z uwagi na to, iż owe działania remontowe w okresie najmu nie „zwrócą się”. Warto również tutaj podkreślić, że dla mniejszych ulepszeń termomodernizacyjnych np. docieplenia tylko ścian zewnętrznych, koszty robót (wybór wykonawcy) są bardzo wysokie. W tym aspekcie pomocne okazałoby się długoterminowe, łatwe w uzyskaniu i niskoprocentowe kredytowanie prac termomodernizacyjnych.

Dominującą grupą ubogich energetycznie są gospodarstwa prowadzone przez osoby w wieku poprodukcyjnym. O ile wysokość dochodów emerytów jest w dużej mierze od nich niezależna, o tyle można zakładać, że większa mobilność mogłaby się przyczynić do lepszego dopasowania wielkości lokalu do jedno- czy dwuosobowych gospodarstw domowych. Nie jest to łatwe, gdyż istnieją także czynniki kulturowe. W przypadku tej grupy jedynym sensownym wsparciem wydaje się pomoc społeczna oraz zwiększenie świadczeń emerytalnych.

Niezwyczajnie ważnym wynikiem przedstawionym w raporcie jest struktura paliw wykorzystywanych przez gospodarstwa ubogie energetycznie. Najczęściej są to paliwa brudne, tj. węgiel oraz drewno, dlatego Gmina Raszyn szczególnie skupić się musi na zmianie paliw na emitujące mniej zanieczyszczeń i bardziej ekologiczne. Skala ubóstwa materialnego, jak również niski standard energetyczny budynków mieszkalnych gospodarstw ubogich energetycznie powoduje, że ryzykowne jest forsowanie wymiany istniejących źródeł na drogie w zakupie pompy ciepła, które w przypadku gorzej docieplonych domów mogą być też drogie w użytkowaniu, tak więc należy promować znacznie tańsze ekologiczne kotły na pelet, ogrzewanie elektryczne z zasobnikiem ciepłej wody (zużywające energię w taniej taryfie) i kolektory słoneczne.

Ważną rolę w zapobieganiu ubóstwu energetycznemu odgrywa również kwestia świadomości społecznej w zakresie ochrony środowiska, ochrony powietrza i oszczędności energii, które dla wielu są zagadnieniami bliżej nieznanymi. Konieczna jest intensywna edukacja ekologiczna obywateli w zakresie wyżej wymienionych kwestii, uświadomienie społeczności korzyści wynikających z zakresu działań termomodernizacyjnych, energooszczędnych i ekologicznych, a także wskazanie możliwych instrumentów finansowania.

Podsumowując, do działań, które pomogą ograniczyć ubóstwo energetyczne na terenie Gminy Raszyn zaliczyć więc można:

- zachętę mieszkańców do czynnego udziału w programie „Czyste Powietrze” oraz wsparcie w procesie składania wniosków,
- termomodernizację budynków komunalnych,
- stosowanie energooszczędnych źródeł światła na poziomie użytkownika domowego,
- likwidację bądź ograniczenie użytkowania energochłonnych urządzeń,
- racjonalne użytkowanie urządzeń elektrycznych będące efektem właściwej edukacji społeczeństwa

Załącznik nr 1 – Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej.

Parametr	Opis	Jednostka miary	2023
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej - wskaźniki	beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	osoba	134
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	ogółem	gosp.	154
	poniżej kryterium dochodowego	gosp.	73
	powyżej kryterium dochodowego	gosp.	81
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku	ogółem	osoba	310
	poniżej kryterium dochodowego	osoba	133
	powyżej kryterium dochodowego	osoba	177
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku	ogółem	%	1,3
	poniżej kryterium dochodowego	%	0,6
	powyżej kryterium dochodowego	%	0,8
Dobry Start	kwoty świadczeń Dobry Start wypłacone w roku	zł	1 002 450
	liczba dzieci (i osób uczących się), na które wypłacono świadczenia Dobry Start w roku	osoba	3 343
Korzystający ze świadczeń rodzinnych	rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	-	118
	dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	osoba	254
	dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	osoba	245
	udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	%	5,1
Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku - ogółem	kwota świadczeń rodzinnych	tys. zł	4 261
	kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	tys. zł	562
	kwota zasiłków pielęgnacyjnych	tys. zł	858
	kwota zasiłków pielęgnacyjnych na 1000 mieszkańców	tys. zł	37,1
Rodzinny kapitał opiekuńczy	kwota wypłaconych kapitałów - ogółem	zł	1 724 000

Parametr	Opis	Jednostka miary	2023
	liczba wypłaconych kapitałów - ogółem	szt.	1 789
	kwota wypłaconych kapitałów - kwota wybrana przez wnioskodawcę 1000 zł miesięcznie	zł	1 584 500
	liczba wypłaconych kapitałów - kwota wybrana przez wnioskodawcę 1000 zł miesięcznie	szt.	1 511
	kwota wypłaconych kapitałów - kwota wybrana przez wnioskodawcę 500 zł miesięcznie	zł	139 500
	liczba wypłaconych kapitałów - kwota wybrana przez wnioskodawcę 500 zł miesięcznie	szt.	278
Świadczenie alimentacyjne - wskaźniki	liczba świadczeniobiorców funduszu alimentacyjnego na 10000 ludności	osoba	19,22
	liczba osób pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego (średniomiesięczna)	osoba	44,50
	średniomiesięczna liczba dłużników alimentacyjnych na 100000 ludności	osoba	166,26
	średniomiesięczna liczba ogółu dłużników alimentacyjnych	osoba	38,50
	średniomiesięczna liczba dłużników alimentacyjnych wobec których podjęto działania mające na celu wzrost ściągальności należności na 100000 ludności	osoba	5,76
	średniomiesięczna liczba dłużników alimentacyjnych wobec których nie podjęto działań mających na celu wzrost ściągальności należności na 100000 ludności	osoba	160,51
	udział dłużników alimentacyjnych, wobec których gmina podjęła działania, w liczbie dłużników alimentacyjnych ogółem	%	3
	średniomiesięczna liczba dłużników alimentacyjnych wobec których podjęto działania mające na celu wzrost ściągальności należności	osoba	1,33
	udział dłużników, wobec których wnioskowano o egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, w liczbie dłużników alimentacyjnych	%	1
	średniomiesięczna liczba dłużników, wobec których wnioskowano o egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych	osoba	0,50
	udział dłużników, co do których wszczęto postępowanie oraz wydano decyzje dot. uchylenia się od zobowiązań alimentacyjnych, w liczbie dłużników alimentacyjnych	%	2
	średniomiesięczna liczba dłużników, co do których wszczęto postępowanie oraz wydano decyzje dot. uchylenia się od zobowiązań alimentacyjnych	osoba	0,75

Parametr	Opis	Jednostka miary	2023
	udział środków zwróconych przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego, w wydatkach na to świadczenie	%	4
	suma kwot zwróconych przez dłużników alimentacyjnych w ciągu roku	zł	174 218,38
	suma kwot wydatkowanych z funduszu alimentacyjnego w ciągu roku	zł	4 287 822
	średniomiesięczne wydatki na świadczenia z funduszu alimentacyjnego w przeliczeniu na 1 świadczeniobiorcę	zł	463,00
	wydatki na świadczenia z funduszu alimentacyjnego (średniomiesięczne)	zł	20 604,00
	udział wniosków składanych w formie elektronicznej, w stosunku do ogólnej liczby wniosków o pomoc z funduszu alimentacyjnego w ciągu roku	%	6
	liczba wniosków o przyznanie świadczenia z funduszu alimentacyjnego złożonych drogą elektroniczną	szt.	2
	liczba wniosków o przyznanie świadczenia z funduszu alimentacyjnego ogółem	szt.	31
Świadczenie dla rodzin z dziećmi i o charakterze opiekuńczym	średniomiesięczna liczba świadczeń rodzinnych dla rodzin z dziećmi na 1000 mieszkańców w wieku do 24 roku życia	szt.	68,22
	średniomiesięczna liczba świadczeń rodzinnych dla rodzin z dziećmi	szt.	419,58
	średniomiesięczna liczba dodatków z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego na 1000 mieszkańców w wieku do 24 roku życia	szt.	4,08
	średniomiesięczna liczba dodatków z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	szt.	25,08
	średniomiesięczna liczba dodatków z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	szt.	0,71
	średniomiesięczna liczba dodatków z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	szt.	9,33
	liczba wypłaconych dodatków z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego na 1000* mieszkańców do 24 roku życia	szt.	38,05
	liczba wypłaconych dodatków z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	szt.	234
	średniomiesięczna liczba dodatków z tytułu samotnego wychowania dziecka na 1000*mieszkańców do 24 roku życia	szt.	2,85
	średniomiesięczna liczba dodatków z tytułu samotnego wychowania	szt.	17,50

Parametr	Opis	Jednostka miary	2023
	liczba wypłaconych dodatków z tytułu urodzenia dziecka na 1000 mieszkańców	szt.	0,43
	liczba wypłaconych dodatków z tytułu urodzenia dziecka	szt.	10
	średniomiesięczna liczba dodatków z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej na 1000 mieszkańców	szt.	1,63
	średniomiesięczna liczba dodatków z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	szt.	37,83
	średniomiesięczna liczba świadczeń rodzicielskich na 1000 mieszkańców	szt.	0,95
	średniomiesięczna liczba świadczeń rodzicielskich	szt.	22,08
	średniomiesięczna liczba świadczeń zasiłku rodzinnego na 1000 mieszkańców w wieku do 24 roku życia	szt.	41,37
	średniomiesięczna liczba świadczeń zasiłku rodzinnego	szt.	254,42
	średniomiesięczne wydatki na zasiłki rodzinne w przeliczeniu na 1 świadczeniobiorcę	zł	116
	wydatki na zasiłki rodzinne (średniomiesięczne)	zł	29 437,32
	liczba osób, którym przyznano zasiłek rodzinny (średniomiesięczna)	osoba	254,42
	średniomiesięczna liczba świadczeń opiekuńczych na 1000 mieszkańców	szt.	18,15
	średniomiesięczna liczba świadczeń opiekuńczych	szt.	420,33
	średniomiesięczna liczba świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego na 1000 mieszkańców	szt.	14,31
	średniomiesięczna liczba świadczeń pielęgnacyjnych na 1000 mieszkańców	szt.	3,71
	średniomiesięczna liczba świadczeń specjalnego zasiłku pielęgnacyjnego na 1000 mieszkańców	szt.	0,13
	udział wydatków na świadczenia opiekuńcze w wydatkach gminy na świadczenia rodzinne	%	80
	Kwota wydatków finansowanych z dotacji celowej z budżetu państwa na trzy rodzaje świadczeń o charakterze opiekuńczym: zasiłku pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego oraz świadczenia pielęgnacyjnego	zł	3 407 431
	kwota wydatków finansowanych z dotacji celowej z budżetu państwa na świadczenia rodzinne ogółem	zł	4 260 812
	odsetek rodzin pobierających specjalny zasiłek opiekuńczy wśród rodzin pobierających świadczenia rodzinne	%	0,69

Parametr	Opis	Jednostka miary	2023
	średniomiesięczna liczba rodzin otrzymujących specjalny zasiłek opiekuńczy	szt.	3,00
	średniomiesięczna liczba rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne	szt.	435,83
	udział świadczeń pielęgnacyjnych w świadczeniach opiekuńczych	%	20,46
	liczba średniomiesięcznie wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych	szt.	86,00
	liczba średniomiesięcznie wypłaconych świadczeń opiekuńczych	szt.	420,33
	średniomiesięczne wydatki na świadczenia opiekuńcze w przeliczeniu na 1 świadczeniobiorcę	zł	676
	kwota wydatków z dotacji celowej z budżetu państwa na trzy rodzaje świadczeń o charakterze opiekuńczym: zasiłku pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego oraz świadczenia pielęgnacyjnego (średniomiesięczna)	zł	283 952,58
	ludność w wieku uprawniającym do zasiłku rodzinnego (wiek: 0-23 lat - stan na 30 czerwca)	osoba	6 150
	ludność w wieku produkcyjnym (stan na 30 czerwca)	osoba	13 207